लोकतान्त्रिक आन्दोलनका चुनौतिहरु विषयक अन्तरक्रिया कार्यक्रम

०१ फरवरी, २०१०, आई. आई. सी, लोधी रोड, नई दिल्ली

–विद्यादेवी भण्डारी
उपाध्यक्ष, नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)

कार्यक्रमका आदरणीय सभाध्यक्ष, मञ्चमा आसीन विशिष्ठ व्यक्तित्व एवं सहभागी साथीहरु,

सर्वप्रथम, म आफ्नो पार्टी नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले) को तर्फबाट हार्दिक अभिवादन गर्दछु ।

नेपाली राजनैतिक इतिहासमा आजका दिनलाई एउटा कालो दिनको रुपमा लिइन्छ । पूर्व राजा ज्ञानेन्द्रले आजको नै दिन ५ वर्ष पहिले लोकतान्त्रिक मूल्य र मान्यताहरुका बरखिलाफ जनताको सार्वभौम एवं लोकतान्त्रिक अधिकारहरुलाई अपहरण गरेर राजतन्त्रात्मक निरंकुश राज्य व्यवस्था लाद्नका लागि भरमग्दुर प्रयास गरेको थियो ।

राजशाहीको यो कदमपछि देश भीषण द्वन्द्व माझ खडा भयो । कथित जनयुद्ध र ज्ञानेन्द्र तानाशाहीको भयावह आक्रमक परिस्थितिका बीच शान्तिकामी नेपाली जनताले एकै साथ उदण्डता, उग्रता र राजशाहीका तमाम हरकतहरुका बिरूद्ध शान्तिपूर्ण जनआन्दोलनको शंखघोष गरे । केही समयान्तरालमा जनताको अजेयशक्तिले सञ्चालित शान्तिपूर्ण जनआन्दोलनमार्फत राजशाहीका दुष्प्रयासहरुलाई नामेट मात्र होइन, परन्तु समाप्त भए, हिंसाप्रेमी माओवादीद्वारा दशकदेखि सञ्चालित सशस्त्र जनयुद्धको औचित्य समाप्त गरेर शान्तिपूर्ण आन्दोलन नै प्रमुख बन्यो । यही आन्दोलनको बलमा लोकतन्त्र बहाल भयो । शदियोंदेखि कायम रहेको राजतन्त्र समाप्त भयो र राजतन्त्रात्मक राज्य व्यवस्थामा बदलाव आयो । अन्तरिम संविधान बन्यो । संविधानसभा निर्वाचन सम्पन्न भयो । निर्वाचित राजनैतिक दलहरुले कमान सम्हाले । विद्यमान द्वन्द्व व्यवस्थापन र शान्ति प्रक्रिया प्राथमिक मुद्दा बन्यो । जनानुमोदित विधिमार्फत राज्य चल्न लाग्यो । संविधानसभा निर्वाचनद्वारा निर्वाचित सर्वदलीय र सर्वपक्षीय जनप्रतिनिधिका बीच संविधान रचना प्रक्रिया अहिले जारी छ ।

जारी संविधान रचनालाई निर्धारित समय सीमाभित्र अन्तिम रुप दिनु, विभिन्न प्रकारका सामाजिक विभेदहरुलाई अन्त गर्नु, द्वन्द्व व्यवस्थापन र शान्ति प्रक्रियालाई निष्कर्षमा पुऱ्याउनु नै हाम्रो लागि आजको सन्दर्भमा प्राथमिक र मूल राजनैतिक मुद्दा हो । राष्ट्रिय राजनीतिमा छाएको विद्यमान संक्रमण, गतिरोध र खासगरी शान्ति प्रक्रियाप्रति प्रतिबद्ध दल बलको व्यवहारिक असहयोगलाई हेर्दा यो एउटा भयावह चुनौति पनि हो ।

यो प्रक्रियामा र यहाँसम्म आइपुग्नमा तपाई सर्वाधिक निकटका छिमेकी मित्र राजनैतिक दल, विभिन्न संघसंस्था, अन्य जिम्मेवार इकाइहरु र साथी भाईको जो सहयोग, सद्भाव र सहिष्णुवत् व्यवहार रह्यो र गरेर पनि देखाउनु भयो, अन्यान्य अन्तरराष्ट्रिय समुदायको पनि गम्भीर ध्यानाकर्षण गराउनमा हामीलाई तपाईको मद्दत मिल्यो, जसको बिना नेपालको आजको जस्तो सार्थक राजनैतिक परिवर्तन सम्भव थिएन, म तपाई सबैलाई धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । र, यस मौकामा म पुनः तपाई सबैलाई हार्दिक अभिनन्दन गर्दछु ।

ऐतिहासिक र स्थायी रूपबाट हेरियो भने नेपाल-भारत दुई देश बीचको सम्बन्ध धेरै नै प्रगाढ छ । सौहार्दपूर्ण छ । परस्परमा निर्भर जनस्तरीय एवं मैत्रीपूर्ण छ । दुइटै पृथक-पृथक सार्वभौम राष्ट्र हुन् । हामीबीचमा केही परम्परागत साँस्कृतिक एवं सामाजिक मान्यताहरुमा एकरुपता निश्चित रुपमा छन् । कैयौं प्रकारका एकरुपताहरु हुँदाहुँदै पनि अलग-अलग इतिहासकालिन पहचानका स्वाधीन र स्वतन्त्र राष्ट्रका हामी स्वलम्बन नागरिक हौं । यही एउटा कारण हो कि हामीबीचको सम्बन्ध अन्यान्य देशहरुभन्दा तुलनात्मक रुपमा सर्वाधिक भिन्न छ । भिन्न हुँदाहुँदै पनि अभिन्न छ । र कसैको तुलनामा

महत्वपूर्ण एवं विशेष छ । दुइटै देशका जनताले आफ्नो आफ्नो प्रगति र समृद्धिका लागि एक आपसी र परस्परमा निर्भर सहयोगी भूमिका निभाएको छ ।

लोकतन्त्र एवं सामाजिक न्यायको लामो लडाईका बीचमा राजनैतिक अथवा अन्यान्य नामधारी समूह, उच्छृंखल एवं उग्रतत्व पैदा हुन्छन्, र केवल आफ्नो नीहित स्वार्थका लागि दुइटै देशको यस्तो ऐतिहासिक मित्रतालाई तोडने दुष्प्रयत्न गर्छन्, र समय-समयमा गर्दै आएका छन्, यस्तो हुँदै आएको पनि छ । विराट भूमि र विशाल जनसंख्या लिएर दुई बडा छिमेकी देशका बीचमा हामी अवस्थित छौं । यी केही तत्व यस अवस्थाको पनि गलत प्रयोग गरेर एकापसमा मनमुटाव बढाउने र कटुता पैदा गर्ने निष्फल प्रयास गर्दै आएका छन् । यसबाट हामीलाई आज पनि उत्तिनै सावधान, सजग र सचेत हुनुपर्छ, जतिकि हामी परस्पर सुरक्षाको कुरा बात गर्दछौं ।

नेपाल-भारत बीचको सम्बन्धले दक्षिण एशियामा नै बडा ठूलो अर्थ रख्दछ । एशिया, जहाँ विश्वमा नयाँ शक्तिको रुपमा उभ्रदै आइरहेको छ । हामी सबैका लागि यो गर्वको विषय हो । हामी सबैले मिलेर यसलाई अरु थप बल लगाउनु पर्दछ । यसका लागि दक्षिण एशियाको सन्दर्भमा तपाई हामी नै अग्राधिकारी हौं । यही पृष्ठभूमिलाई ध्यानमा राख्दा पुरा एशियामा हाम्रो आपसी प्रगाढ जनसम्बन्ध र भाइचारालाई अरु अगाडि बढाउनु पर्दछ तथा परस्पर सद्भाव, सम्मान र सहयोगी भावबाट सिर्जनात्मक विकासतर्फ गति दिनुपर्छ ।

जनसहयोग, जनसेवा, जनलाभ, जनस्वास्थ्य, जनपर्यावरण आदि नाममा क्रियाशील संघ संस्थाहरुलाई जनआधारित र जनसरोकारित क्षेत्रतर्फ ध्यानाकर्षण गराउनु पर्दछ । आधारभूत प्रकृतिका कामको पहचान, आधारभूत ढंगबाट नै यस कामको उठान र कुशल सम्पादन गराउन प्रेरित गर्नुपर्छ । आत्मनिर्भरमुखी जनसहभागिता र जन श्रमदानलाई पनि प्रेरित गर्नु गराउनु पर्दछ । यसबाट मात्र लक्ष्यित वर्गको हित र उत्थान गर्न सम्भव छ । यसका लागि हामी स्वयंलाई अग्रसर भएर पहल लिनुपर्छ । परिवर्तित आजको सन्दर्भमा एउटा नयाँ ढंगले जन-जनदेखि जन-जनमा एउटा सन्तुलित र सुमधुर सम्बन्ध स्थापित गर्नुपर्छ ।

हरेक देशको सार्वभौमिकता एवं स्वतन्त्रताको रक्षा एवं सम्मान, मानवीय मूल्य-मान्यताहरुको सम्मान र परस्पर सहयोगबाट नै हामी अगाडि बढ्न सक्छौं । समय परिवर्तनसँगै विश्वमा धेरै नयाँ किसिमका चुनौतिहरु उभ्रदै आइरहेका छन् । आतंकबाद, उग्रपन्थता, सामाजिक असुरक्षा, असन्तुलित अर्थतन्त्र, पर्यावरणीय सुरक्षा आदि आजका सन्दर्भमा मुख्य चुनौतिहरु हुन् । यसबाट निक्लनु हामी सबैको समान जिम्मेवारी हो । सम्मानपूर्ण भागीदारी हो । यसबाट नै दक्षिण एशियाभित्रका मुलुकहरुमा लोकतन्त्र सुनिश्चित हुनसक्छ । लोकतान्त्रिक राज्य व्यवस्था शत प्रतिशत जनभावनाहरुबाट मुखरित हुनसक्छ । मानव अधिकार र यसका कैयौं क्षेत्राधिकार, सामाजिक सुरक्षा, सीमा सुरक्षा, परस्पर मित्रता र प्रगाढ बन्न सक्छ । यसैमा हामी सबैको कल्याण छ । धन्यवाद !

दिनाङ्क : ०१ फरवरी, २०१०, दिल्ली